
Rondje Nederhorst: cultuur-historische tocht door het dorp

Het landelijke thema voor dit jaar is: "Boeren, Burgers en Buitenlui". Dit heeft geleid tot het idee om karakteristieke huizen en gebouwen in ons dorp te gaan bekijken en zo mogelijk te bezoeken. Dit kan per voet of fiets. Ouderen en minder mobiele deelnemers kunnen de tour per auto maken. Het busje van Zorgcentrum de Kuijer, met chauffeur Bert Nijssen en gids Eli Baar, zal de route een paar keer rijden. De tour start bij de informatiestand van de Historische Kring in de muziektent op het plein in het centrum.

De deelnemers aan het rondje "Nederhorst", zijn te herkennen aan de **geel/rode ballonnen**. Deze brochure bevat een korte beschrijving van de in de route opgenomen karakteristieke boerderijen, woningen en bijzondere gebouwen die op "Open Monumentendag" in de belangstelling staan. Een kaart met route is ter oriëntatie bijgevoegd. Uiteraard kunt u ook een deel van de route volgen.

Voor uitgebreide informatie over bezienswaardige en historische objecten verwijzen wij u naar onze site: www.historischekring.nl en het boekje: 'Wandelen en fietsen door de historie van Wijdmeren', met de historische 'HotSpots' in de kernen Ankeveen, 's-Graveland, Kortenhoef, Loosdrecht en Nederhorst den Berg. Het boekje is te koop bij de informatiestand in de muziektent.

Rustpunt

Op de Middenweg, bij boerderij 'de Horst' van de familie Voshaart is een rustpunt, waar een (gratis) frisdrankje voor u klaar staat.

Punt van aandacht:

Voor een rondleiding in de Molen aan het Ankeveensepad (10.00, 12.00 en 16.00 uur) en het gemaal Horstermeer (10.00 en 11.00 uur) is opgeven vooraf noodzakelijk. Dit kan via ansbaar@gmail.com of bij de informatiestand in de Muziektent

Wij wensen u veel plezier tijdens het rondje "Nederhorst den Berg".

Beschrijving bezienswaardige en historische objecten

1. Muziektent- startpunt

- staat de koffie/thee klaar
- ligt de folder met route/informatie
- Kunt u zich aanmelden voor een bezoek aan de Molen en/of het Horstermeer gemaal

2. Voorstraat 11

Er zijn aanwijzingen uit de bouwgeschiedenis dat dit huis zeker een van de oudste panden van Nederhorst den Berg is. Het pand is altijd van aanzien geweest en bewoond door vooraanstaande bestuurders. Het monumentale pand kwam in 1971 in het bezit van de familie Spekrijse, die er alles aan heeft gedaan en doet om het pand in goede staat te houden.

Voorstraat 33. De Uitvlucht

De dokterswoning De Uitvlucht dateert uit circa 1885. De uitvlucht was in 1911 bewoond door de gemeentearts dokter Sjoerd Wartena. Zijn voorganger dokter J. Vis, was de oprichter van het 'Witte Kruis' in ons dorp. Het Monumentale pand is recent door de nieuwe bewoners in stijl verbouwd.

4. Dammerweg 8. Voormalig klooster 'de Voorzienigheid'

In 1936 is dit pand gebouwd en bestemd als Rooms Katholiek Zusterhuis. Tot 1976 was het bewoond door de zusters van de Voorzienigheid die ook lesgeven in de naastgelegen RK school, later de Jozefschool. In 1976 werd het klooster verkocht aan personen/gezinnen die samen een woongroep vormden. Nu is het pand verdeeld in twee woningen.

5. Dammerweg: R.K. Kerk: rondleiding

In 1890 kon dankzij vele grote en kleine giften een nieuwe kerk aan de Dammerweg ingewijd worden. Architect Yme Bijvoets, een leerling van Pierre Cuypers, ontwierp deze neogotische kerk, die de naam H. Maria Hemelvaart kreeg. In 2000 is de kerk grondig gerestaureerd.

6. Dammerweg voormalige Gereformeerde kerk

Na de Doleantie in 1886, als afsplitsing van de Hervormde kerk kwam er in Nederhorst den Berg eerst een houten kerkje aan de Dammerweg, later ook een pastorie en school. In 1937 verrees een nieuwe kerk op de plaats van de oude. De laatste kerkdienst werd gehouden op oudejaarsavond 1990. Het voormalige kerkgebouw bevat nu zeven appartementen.

7. Zanderijsluis doorvaart naar de Vecht

In 1937 begon de Amsterdamse Ballast Maatschappij (ABM) met de ontzanding van de Spiegelpolder. Aanvankelijk werd het droge zand via een spoorlijn en een lopende band naar de Vecht gebracht en afgevoerd. In 1942 kreeg de ABM vergunning tot het aanleggen van een sluis met brug. Toen kon het natte zand in bakken afgevoerd worden. Brug en sluis werden in 1999 vernieuwd, de karakteristieke klapbrug verdween.

8. Hinderdam (zie ook bijlage)

Het in 1673 gebouwde Fort Hinderdam is lang een verdedigingswerk gebleven. Later werd het onderdeel van de Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Na de aanleg van de Spiegelweg in 1949 werd de Hinderdam een rustig landweggetje. Het voormalige fort is veroverd door de natuur. Wat rest van Fort Hinderdam zijn overwoekerde ruïnes op een eiland in de Vecht.

9. Hinderdam. Boerderij de Lindenhoeve (ca.1880)

De Lindenhoeve, een zogenoemde langhuisboerderij gebouwd rond 1880, ligt fraai in de bocht van de Oude Vecht. Het kenmerk van dit type is: een stal en woonhuis achter elkaar onder een breed dak en met lage zijmuren. De bewoners de familie van Ee, zijn bereid u ter plekke meer te vertellen over hun monumentale boerderij.

10. Hinderdam 15 (1695)

Het huis, gelegen langs de Vecht, is niet gebouwd als boerderij, maar had wel die nevenfunctie. Het huis heeft in oorsprong een functie gehad als bakkerij voor Hinderdammers en voor de passerende schippers. Voor het huis lag vanaf 1628 een sluis, waarin de schepen geschat moesten worden en waardoor nogal vertraging ontstond. Dus veel klandizie. In de jaren 60/70 heeft de familie Josse het pand gekocht en de omvangrijke restauratie ter hand genomen. Het fraaie pand wordt bewoond door mevrouw Els Josse-van Damme.

11. Petersburg

In 1705 bouwde de Amsterdamse koopman Christoffel Brants een buitenplaats aan de Vecht, die de naam 'Petersburg' kreeg, ter ere van Tsaar Peter de Grote van Rusland. Brants had in het Tsarenrijk veel handelscontacten opgedaan. In 1717 verbleef Tsaar Peter enige keren op Petersburg', gelegen tegenover Nigtevecht. Rond 1819 werd de buitenplaats afgebroken.

Tegenwoordig herinneren de driehoekige vorm van een stuk land langs de Vecht nog aan Petersburg en de door het land lopende 'Petersburgseweg'.

12. Eilandseweg. Dorpzicht (te bezoeken)

Hoeve "Dorpzicht", bouwjaar rond 1630, is de oudste boerderij van Nederhorst den Berg en heel fraai gelegen langs de Vecht, tegenover het dorp Nigtevecht en met uitzicht op Nederhorst den Berg en Nigtevecht. De naam "Dorpzicht" is dan ook dubbel treffend. Dorpzicht is een Hallenhuisboerderij en is L-vormig, een vorm die langs de Vecht en het Gein vaker voorkomt. De bewoners Elly en Hilbrand Korver zijn bereid meer te vertellen over hun monumentale boerderij.

13. Eilandseweg. Camping Vechtoever (extra lus)

14. Sluis. Vagevuur/Hemeltje

In 1936 werd het Hilversums Kanaal geopend als de vaarverbinding van Hilversum met de Vecht. De nieuwe sluis 't Hemeltje zorgde voor aansluiting met de Vecht. De sluis dankt de naam aan boerderij 't Hemeltje, die gesloopt is om de sluis aan te leggen, op de grens van Vreeland en Nederhorst den Berg. Aanvankelijk was de verbinding vooral van belang voor de vrachtaart naar Hilversum. Tegenwoordig uitsluitend voor de recreatie.

15. Gemaal Horstermeer (te bezoeken)

Het Horstermeer was een natuurlijk meer in open verbinding met de Vecht. Rond 1630 ondernam Godard van Reede een poging tot droogmalen. Het mislukte vanwege de toestroom van kwelwater. In 1882 viel het Horstermeer droog dankzij de stoommachine. Drie keer werd de polder geïnuundeerd: in 1916, in mei 1940 en in mei 1945. De Horstermeerpolder ligt zeer diep. Daarom moet er dagelijks overtollig water worden overgepompt naar de Vecht.

Dit zorgt voor grote kwelstromen vanuit de omliggende gebieden en de Utrechtse Heuvelrug. Het schone en brakke kwelwater zorgt voor een bijzondere natuur. Tijdens het bezoek vertelt beheerder Paul Kuiper over de werking van het gemaal.

16. Horstermeer. Boerderij de Horst (rustpunt)

Boerderij de Horst, gebouwd in 1904, ligt centraal in de Horstermeerpolder. De boerderij heeft een grote visuele impact en bepaalt daarmee in grote mate het historisch aanzicht in dit deel van de polder. De boerderij is gebouwd als veehouderij en is als zodanig nog steeds in gebruik.

Op deze boerderij van de familie Voshaart, kunt u onder het genot van een frisdrankje meer te weten komen over de boerderij en zijn bewoners.

17. NERA-gebouw (extra lus)

In 1950 werd het Radio Ontvangststation NERA (Nederhorst den Berg Radio) in de Horstermeer geopend. Van hieruit werden, samen met het zendstation Radio Kootwijk, wereldwijd radioverbindingen onderhouden. De natte, laaggelegen polderbodem was zeer geschikt voor ontvangst van radiosignalen. Architect Frans Röntgen ontwierp een markant en volstrekt uniek bouwwerk in de Wederopbouwstijl. Zeer bijzonder is dat de NERA volledig overstromingsbestendig is. Zo zou het radiostation bij een eventuele inundatie operationeel blijven. Ingehaald door de technische ontwikkeling werd het ontvangststation in de jaren '70 overbodig. Andere overheidsdiensten gebruikten het gebouw nog tot 2005.

18. Bergsepad - De Goog

Op de grens van Ankeveen en Nederhorst den Berg ligt het kleine buurtschap De Goog, midden in het voormalige verveningsgebied. Dit gebied is te bereiken via het fiets/wandelpad het Googpad. Het Googpad werd na de ontzanding van de Spiegelplas aangelegd ter vervanging van het oude Ankeveensepad. Tot 1970 liep het pad als de rechtstreekse verbinding met Ankeveen dwars door het plassengebied.

19. Molen Ankeveensepad (te bezoeken)

Aan het Ankeveensepad staat een karakteristieke watermolen die in 1632 werd gebouwd. In 1932 raakte de molen overbodig door de komst van een elektrisch gemaal. Al snel sloeg het verval toe. Dankzij een grootscheepse reddingsactie van de vereniging 'Curtevenne' te Kortenhoef werd de molen in 1938 van de ondergang gered. Na de oorlog raakte de molen weer in verval. Totdat in de jaren vijftig de heer Jaap van Mesdag de molen kocht en restaureerde. De molen is na de dood van de heer Mesdag halverwege 2015, verkocht aan de heer Eric Winter, die het interieur opnieuw heeft laten verbouwen en inrichten. De molen van de heer Winter is van binnen te bekijken.

20. Monumentale panden Kerkstraat

Deze straat was eeuwenlang de belangrijkste van het dorp. Hier stonden de kerk en de dorpschool, hier woonden de dominee en de schoolmeester. Na het graven van de Reevaart werd de Voorstraat belangrijker. De Kerkstraat werd nadien dan ook Achterstraat of Achterdorp genoemd. Nu is de Kerkstraat de meest bezichtigde straat van Nederhorst den Berg met enkele rijksmonumenten uit de 17e eeuw.

21. Willibrordkerk: rondleiding

Aan het eind van de 8ste eeuw stichtte prediker/missionaris Liudger de Willibrordkerk. De kerk is gebouwd op een zandheuvel. De 'berg' leverde Nederhorst het tweede deel van zijn naam. Van hieruit vond de kerstening van de noordelijke Vechtstreek plaats. In de 12de eeuw verrees een kerkje van tufsteen, waarvan de toren en het schip nog over zijn. Het gotische koor werd in de 14de eeuw gebouwd. In 1552 kwam er een aanbouw aan de noordkant. Hier is een deurlijst met inscriptie, waarover veel geleerden zich het hoofd gebroken hebben. Na de Reformatie kwam de kerk in handen van de hervormden.

22. Kasteel Nederhorst: rondleiding door kasteeltuin: Cees Stalenhoef

Aan dit kasteel, rond 1260 gesticht als burcht, dankt het dorp het eerste deel van haar naam. Van 1301 tot 1560 was Nederhorst bezit van de familie Van der Horst. Een belangrijke eigenaar was Godard van Reede, die in de 17de eeuw in de Staten van Utrecht zat. Van Reede liet de Reevaart graven, deed de eerste poging het Horstermeer droog te leggen en gaf het kasteel rond 1633 haar huidige aanzien. In 1672 werd het kasteel door de Fransen deels verwoest, waarna het herbouwd werd. Het statige toegangshek in Lodewijk XIV stijl dateert van ca.1730. Na een periode van verval werd Nederhorst vanaf 1960 gerestaureerd door de heer Jonker. Een felle brand in 1971 legde het kasteel grotendeels in as, maar weer herrees Nederhorst. Het kasteel wordt beheerd door de 'Harmine Wolters Stichting'.

Meer weten? Bezoek dan onze site: www.historischekring.nl, met inmiddels veel documentatie en een uitgebreide collectie historische foto's.

